οπότε δεν πρέπει να αποθαρρύνεται να ασκήσει αγωγή υποχρεούμενος να το πράξει ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του ο αντισυμβαλλόμενός του. Οι ανωτέρω διατάξεις αφορούν τον τελικό καταναλωτή ως ιδιώτη, ο οποίος δεν εμπλέκεται σε εμπορικές ή επαγγελματικές δραστηριότητες. Έπεται ότι το άρθρο 13 της Συμβάσεως έχει την έννοια ότι, οσάκις ενεργεί κατά την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητάς του, ο ενάγων, ο οποίος εξυπακούεται ότι δεν είναι ο συμβαλλόμενος σε μία από τις απαριθμούμενες στο πρώτο εδάφιο της ανωτέρω διατάξεως συμβάσεις καταναλωτής, δεν υπάγεται στις ευεργετικές διατάξεις των προβλεπομένων στη Σύμβαση των Βρυξελλών ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας επί συμβάσεων καταναλωτών.

ΕΚΘΕΣΗ ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ

στην υπόθεση C-89/91 *

I — Πραγματικά περιστατικά και έγγραφη διαδικασία

1. Η εταιρία γερμανικού δικαίου TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH (στο εξής: TVB), η έδρα της οποίας βρίσκεται στο Μόναχο (Γερμανία), ενήγαγε ενώπιον των γερμανικών δικαστηρίων την E. F. Hutton & Co. Inc. (στο εξής: Hutton Inc.), αμερικανική μεσιτική εταιρία, εγκατεστημένη στη Νέα Υόρκη (Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής), με αίτημα την απόδοση χρηματικού ποσού και την καταβολή αποζημιώσεως. Η εναγομένη εταιρία περιήλθε στο μεσοδιάστημα στην αμερικανική εταιρία Shearson Lehman Hutton Inc., με έδρα τη Νέα Υόρκη (αποκαλούμενη στο εξής: Hutton Inc.).

2. Η TVB ενάγει την Hutton Inc. στηριζόμενη σε δικαίωμα που της εκχωρήθηκε. Ο εκχωρητής, Γερμανός δικαστής, ανέθεσε στην Hutton Inc. τη διενέργεια, στο πλαίσιο συμβάσεως παραγγελίας, προθεσμιακών πράξεων επί συναλλάγματος, αξιογράφων και εμπορευμάτων. Προς τούτο, ο εκχωρητής κατέβαλε κατά τα έτη 1986 και 1987 σημαντικά χρηματικά ποσά, τα οποία απορροφήθηκαν σχεδόν εξ ολοκλήρου, με εξαίρεση ελάχιστο εναπομείναν ποσό, στα πλαίσια κερδοσκοπικών συναλλαγών.

3. Η Hutton Inc. πρότεινε τις υπηρεσίες της με καταχωρίσεις στον Τύπο της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Οι εμπορικές σχέσεις της με τον εκχωρητή συνήφθησαν μέσω της E. F. Hutton & Co. GmbH (στο εξής: Hutton GmbH), με έδρα τη Γερμανία, η οποία εξαρτάται από την Hutton Inc. και ασκεί, για τις ανάγκες των διενεργουμένων από αυτήν συναλλαγών, δραστηριότητες που συνίστανται στην παροχή συμβουλών σε πελάτες. Η Hutton GmbH παρενέβη, τουλάχιστον ως διαμεσολαβητής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

σε όλες τις εντολές του εκχωρητή για αγορά και πώληση. Τα εταιρικά μερίδια της Hutton GmbH ανήκουν στην E. F. Hutton International Inc., αποκλειστικώς θυγατρική εταιρία της Hutton Inc., με έδρα τη Νέα Υόρκη. Επιπλέον, ορισμένα ανώτατα στελέχη της Hutton Inc. ασκούν και διευθυντικά καθήκοντα στην Hutton GmbH.

4. Η TVB αξιώνει από την Hutton Inc. την απόδοση των ποσών που απώλεσε ο εκχωρητής, επικαλούμενη αδικαιολόγητο πλουτισμό και το δικαίωμά της να της καταβληθεί αποζημίωση λόγω παραβάσεως συμβατικών υποχρεώσεων και ευθύνης εκ των διαπραγματεύσεων, καθώς και λόγω αδικοπραξίας, επειδή η Hutton Inc. δεν ενημέρωσε επαρκώς τον εκχωρητή ως προς τους κινδύνους που ενείχαν οι προθεσμιακές συναλλαγές.

5. Επιληφθέν της διαφοράς, το Landgericht του Μονάχου έκρινε εαυτό αναρμόδιο και απέρριψε την αγωγή της TVB ως απαράδεκτη.

Το Oberlandesgericht του Μονάχου, το οποίο επελήφθη εφέσεως, μεταρρύθμισε την ανωτέρω απόφαση και έκρινε ότι το Landgericht είναι αρμόδιο.

Η Hutton Inc. άσκησε ενώπιον του Bundesgerichtshof (στο εξής: BGH) αναίρεση κατά της δευτεροβάθμιας αυτής αποφάσεως.

6. Το BGH έκρινε ότι η απόφασή του εξηρτάτο από την ερμηνεία του άρθρου 13 της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978, για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24, στο εξής: Σύμβαση), δεδομένου ότι η διεθνής δικαιοδοσία των γερμανικών δικαστηρίων μπορούσε να θεμελιωθεί αποκλειστικά και μόνο στην ανωτέρω διάταξη.

7. Συναφώς, το BGH, μολονότι εκκινεί από την αρχή ότι ο συμμετέχων σε προθεσμιακή πράξη επί συναλλάγματος, αξιογράφων ή εμπορευμάτων πρέπει να λογίζεται ως καταναλωτής κατά το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως, οσάκις, όπως συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση με τον εκχωρητή, πραγματοποιεί τις συναλλαγές αυτές εκτός του κύκλου της επαγγελματικής δραστηριότητάς του, διερωτάται καταρχάς αν η σύμβαση παραγγελίας που συνήψαν ο εκχωρητής και η Hutton Inc. συνιστά «σύμβαση που έχει ως αντικείμενο παροχή υπηρεσιών» κατά το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως.

8. Όσον αφορά την κατά το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, στοιχείο α', της Συμβάσεως προϋπόθεση ότι της καταρτίσεως της Συμβάσεως πρέπει να προηγείται διαφήμιση στο κράτος της κατοικίας του καταναλωτή, το εθνικό δικαστήριο διερωτάται περαιτέρω αν η προϋπόθεση αυτή πληρούται απλώς και μόνο επειδή στην προκειμένη περίπτωση η Hutton Inc. δημοσίευε συχνά στον γερμανικό Τύπο, κατά τον χρόνο που προηγήθηκε της καταρτίσεως της συμβάσεως, καταχωρίσεις διαφημιστικές των υπηρεσιών της ή αν, αντίθετα, προαπαιτείται ο εκχωρητής να έχει λάβει γνώση στην πραγματικότητα των ανωτέρω καταχωρίσεων ή κατά μείζονα λόγο να υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ των διαφημίσεων διά του Τύπου και της καταρτίσεως της Συμβάσεως.

9. Το BGH διερωτάται ακόμη αν ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή, οσάκις δεν κατοικεί στο έδαφος συμβαλλομένου κράτους, διαθέτει υποκατάστημα, πρακτορείο ή άλλη εγκατάσταση σε συμβαλλόμενο κράτος, κατά την έννοια του άρθρου 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως, εφόσον απευθύνεται, όπως εν προκειμένω, σε εταιρία μέσω της οποίας συνήφθησαν μεταξύ του καταναλωτή και του αντισυμβαλλομένου του εμπορικές σχέσεις, εταιρία η οποία μεσολαβεί απλώς υπό την ιδιότητα του αγγέλου και η οποία δεν αποδείχθηκε ότι συνήψε η ίδια σχέσεις παράγουσες έννομα αποτελέσματα έναντι του αντισυμβαλλομένου του καταναλωτή. Επίσης, το εθνικό δικαστήριο διερωτάται αν οι διαφορές που ανακύπτουν στο πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ ενός καταναλωτή και του αντισυμβαλλομένου του αφορούν την εκμετάλλευση του υποκαταστήματος, του πρακτορείου ή της εγκαταστάσεως, κατά το άρθρο 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως.

10. Τέλος, το εθνικό δικαστήριο διατηρεί επιφυλάξεις ως προς το αν η έκφραση «σε συμβάσεις» του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως, περιλαμβάνει και αξιώσεις στηριζόμενες στην ευθύνη εκ των διαπραγματεύσεων και σε αδικαιολόγητο πλουτισμό. Διερωτάται επίσης αν, σε περίπτωση κατά την οποία νομικό έρεισμα της δικαιοδοσίας είναι τα άρθρα 13 και 14 της Συμβάσεως, το δικάζον δικαστήριο διαθέτει διεθνή δικαιοδοσία λόγω συναφείας, ώστε να μπορεί να επιληφθεί όλων των ληπτέων υπόψη αξιώσεων, ανεξαρτήτως του νομικού θεμελίου τους. Κατά το BGH, οι στενές σχέσεις που δημιουργούνται συμβατικώς ενδέχεται να επιβάλουν την υποβολή των μεταξύ των συμβαλλομένων μερών διαφορών ενώπιον του αρμοδίου σε θέματα συμβάσεων δικαστηρίου. Ομοίως, επειδή ο στόχος του άρθρου 13 της Συμβάσεως έγκειται στη διασφάλιση της προστασίας του καταναλωτή, συνηγορεί υπέρ της υπάρξεως, λόγω συναφείας, παρεπομένης δικαιοδοσίας επί εξωσυμβατικών σχέσεων, θεμελιουμένης στην ανωτέρω διάταξη.

11. Κατόπιν αυτού, εκτιμώντας ότι η διαφορά έθετε ζητήματα ερμηνείας της Συμβάσεως, το BGH ανέστειλε τη διαδικασία και με διάταξη της 29ης Ιανουαρίου 1991 υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971 για την ερμηνεία από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της Συμβάσεως των Βρυξελλών, στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Εμπίπτουν στο άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών και οι συμβάσεις παραγγελίας για τη διενέργεια προθεσμιακών πράξεων επί συναλλάγματος, αξιογράφων και εμπορευμάτων;

2) Αρκεί, για την εφαρμογή του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, στοιχείο α', της Συμβάσεως της Βρυξελλών, το ότι ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή προέβη στην καταχώριση, πριν από τη σύναψη της συμβάσεως στο κράτος κατοικίας του καταναλωτή, διαφημιστικών μηνυμάτων στον Τύπο ή απαιτείται, βάσει της διατάξεως αυτής, η ύπαρξη συνδέσμου μεταξύ της διαφημίσεως και της συνάψεως της συμβάσεως;

3) Διαθέτει ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή υποκατάστημα, πρακτορείο ή άλλη εγκατάσταση κατά το άρθρο 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, οσάκις απευθύνεται, για τη σύναψη και εκτέλεση της συμβάσεως, σε εταιρία με έδρα το κράτος της κατοικίας του καταναλωτή,

εταιρία την οποία ελέγχει πλήρως από οικονομική άποψη και με την οποία διατηρεί προσωπικούς δεσμούς και η οποία, χωρίς να διαθέτει εξουσία συνάψεως συμβάσεων, μεσολαβεί απλώς ως άγγελος και συμβουλεύει τον καταναλωτή, ώστε οι ανακύπτουσες στο πλαίσιο των σχέσεων αυτών μεταξύ του καταναλωτή και του αντισυμβαλλομένου του διαφορές να έχουν ως αντικείμενο την εκμετάλλευση του υποκαταστήματος, του πρακτορείου ή της εγκαταστάσεως;

4) α') Πέραν των αιτημάτων αποζημιώσεως λόγω αθετήσεως των συμβατικών υποχρεώσεων, στην περί συμβάσεως έννοια του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως των Βρυξελλών περιλαμβάνονται και οι αξιώσεις λόγω παραβάσεως υποχρεώσεων απορρεουσών από την ευθύνη εκ των διαπραγματεύσεων (culpa in contrahendo) και λόγω αδικαιολογήτου πλουτισμού στα πλαίσια της αποσβέσεως συμβατικών υποχρεώσεων;

β') Επ' ευκαιρία αγωγών αποζημιώσεως λόγω παραβάσεως συμβατικών υποχρεώσεων και ευθύνης εκ των διαπραγματεύσεων, επιστροφής των αχρεωστήτως καταβληθέντων λόγω αδικαιολογήτου πλουτισμού και αποζημιώσεως λόγω αδικοπραξίας, θεμελιώνεται, βάσει του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, παρεπομένη λόγω συναφείας δικαιοδοσία επί εξωσυμβατικών απαιτήσεων;»

12. Η διάταξη του BGH πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 11 Μαρτίου 1991.

13. Κατά το άρθρο 20 του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν στις 20 Ιουνίου 1991 η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. C. Böhmer, Ministerialrat στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Δικαιοσύνης, στις 21 Ιουνίου 1991 η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον P. van Nuffel, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, επικουρούμενο από τον A. Böhlke, δικηγόρο Φρανκφούρτης, και στις 27 Ιουνίου 1991 η TVB, εκπροσωπούμενη από τον J. Kummer, δικηγόρο Καρλσρούης, καθώς η Shearson Lehman Hutton Inc., εκπροσωπούμενη από τον G. Limberger, δικηγόρο Φρανκφούρτης.

14. Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση του γενικού εισαγγελέα, το Δικαστήριο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων.

Πάντως, κάλεσε τους διαδίκους της κυρίας δίκης, τα συμβαλλόμενα στη Σύμβαση κράτη και την Επιτροπή να απαντήσουν εγγράφως σε ορισμένο αριθμό ερωτήσεων· οι Hutton Inc., TVB, η Γερμανική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή ανταποκρίθηκαν εμπρόθεσμα στην πρόσκληση.

II — Γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου

15. Η Hutton Inc., αναιρεσείουσα, παρατηρεί καταρχάς ότι, με τη διάταξη περί παραπομπής, το BGH στηρίζει εμμέσως τη συλλογιστική του στην αρχή ότι η Σύμβαση εφαρμό

ζεται επί διαφορών, όπως είναι η υπόθεση της κυρίας δίκης TVB κατά Hutton Inc., όπου ο αντίδικος είναι νομικό πρόσωπο, η έδρα του οποίου βρίσκεται στο έδαφος συμβαλλομένου κράτους.

Η Σύμβαση, στόχος της οποίας, σύμφωνα με το προοίμιό της, είναι «η ενίσχυση στην Κοινότητα της έννομης προστασίας των εγκατεστημένων σε αυτή προσώπων» προβλέπει το άρθρο 4, πρώτο εδάφιο, ότι, αν ο εναγόμενος δεν έχει κατοικία στο έδαφος συμβαλλομένου κράτους, η διεθνής δικαιοδοσία ρυθμίζεται από το δίκαιο του συμβαλλομένου αυτού κράτους, υπό την επιφύλαξη του άρθρου 16, το οποίο είναι άσχετο προς την υπόθεση της κυρίας δίκης.

Επομένως, το άρθρο 4, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής της τη διαφορά που διαλαμβάνει η διάταξη περί παραπομπής, δεδομένου ότι η έδρα της Hutton Inc. βρίσκεται στη Νέα Υόρκη, η δε εταιρία δεν διαθέτει καμία εγκατάσταση, κατά την έννοια του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως, στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Εξάλλου, η έκφραση «υπό την επιφύλαξη του άρθρου 4», που απαντά στο άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, επιβεβαιώνει ότι, για την εφαρμογή της Συμβάσεως σε θέματα συμβάσεων καταναλωτών, προαπαιτείται ο αντίδικος να έχει την κατοικία ή την έδρα του στο έδαφος συμβαλλομένου κράτους.

Τέλος, η Hutton Inc. διαπιστώνει ότι το άρθρο 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως προβλέπει επί συμβάσεων καταναλωτών ειδική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας όσον αφορά τις εγκαταστάσεις που είναι εξουσιοδοτημένες να καταρτίζουν συμβάσεις για λογαριασμό αντισυμβαλλομένων, η κυρία έδρα των οποίων βρίσκεται εκτός του εδάφους των συμβαλλομένων κρατών, τονίζει όμως ότι στην κυρία δίκη δεν πληρούνται οι προβλεπόμενες με την ανωτέρω διάταξη προϋποθέσεις.

α') Επί του *πρώτου ερωτήματος* που υπέβαλε το δικαστήριο της παραπομπής, η Hutton Inc. τονίζει καταρχάς ότι, καίτοι στην αρχική διατύπωση της Συμβάσεως προβλέποντα κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας υπέρ των καταναλωτών μόνο περιοριστικώς επί πωλήσεων με τμηματική καταβολή του τιμήματος και δανείων με σταδιακή εξόφληση, οι τροποποιήσεις που υπέστη η διεθνής αυτή πράξη μετά τη σύναψη της Συμβάσεως του 1978 περί προσχωρήσεως αποσκοπούσαν ιδίως στη διεύρυνση της προστασίας των καταναλωτών, προβλέποντας στο τμήμα 4 του τίτλου ΙΙ της Συμβάσεως ειδικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας «σε συμβάσεις καταναλωτών».

Στη συνέχεια, η Hutton Inc. διευκρινίζει ότι με τον όρο «καταναλωτής» νοείται μόνον ο τελικός καταναλωτής ως ιδιώτης, εξαιρουμένων των εμπόρων, και ότι η έκφραση «σύμβαση καταναλωτών», η οποία απαντά στη Σύμβαση, αναφέρεται, όπως και το άρθρο 5, παράγραφος 1, της Συμβάσεως της 19ης Ιουνίου 1980 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (ΕΕ 1984, L 146, σ. 7, στο εξής: Σύμβαση της Ρώμης), σε σύμβαση που καταρτίζεται με πρόσωπο «για σκοπό που μπορεί να θεωρηθεί ξένος προς την επαγγελματική δραστηριότητά του».

Η Hutton Inc. ισχυρίζεται ότι ο όρος «καταναλωτής» πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς και ομοιογενώς στις ανωτέρω δύο Συμβάσεις, λαμβάνοντας υπόψη την αποστολή των

οικείων διατάξεων, που συνίσταται στην προστασία του ασθενεστέρου συμβαλλομένου. Η έκθεση που συντάχθηκε επ' ευκαιρία της επεξεργασίας της Συμβάσεως της Ρώμης (ΕΕ 1987, C 199, σ. 1, στο εξής: έκθεση Giuliano/Lagarde) διευκρινίζει ότι οι κανόνες που διέπουν τις συμβάσεις καταναλωτών επεκτείνονται στις πωλήσεις επί πιστώσει και τοις μετρητοίς, ενώ εξαιρούνται οι πωλήσεις τίτλων.

Κατά την Hutton Inc., το αυτό ισχύει κατ' ανάγκη, λόγω του ότι δεν συντρέχει λόγος προστασίας, για τις συμβάσεις παραγγελίας με σκοπό τη διενέργεια πράξεων επί εμπορευμάτων και αξιογράφων. Συγκεκριμένα, οι συναλλαγές αυτές ενέχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα και προσομοιάζουν με τυχηρά παίγνια προς τα οποία είναι ξένη η συμφυής με τις περί καταναλωτών διατάξεις αποστολή της κοινωνικής προστασίας.

Υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως καταναλωτής, στα πλαίσια της συμβάσεως, ιδιώτης που διαθέτει κοινωνική υπόληψη, όπως συμβαίνει στην κυρία δίκη, όπου ο εκχωρητής, επαγγελματίας δικαστής, επί πολλά έτη διενεργούσε κατά σχεδόν επαγγελματικό τρόπο κερδοσκοπικές πράξεις με αβέβαιη έκβαση, ήτοι με μεγάλες πιθανότητες κέρδους και ζημίας.

β') Ως προς το *δεύτερο ερώτημα,* η Hutton Inc. υποστηρίζει ότι, από τη διατύπωση του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, στοιχείο α', της Συμβάσεως, καθώς και από την έκθεση που συντάχθηκε επ' ευκαιρία της επεξεργασίας της εν λόγω Συμβάσεως (ΕΕ 1986, C 298, σ. 99, στο εξής: έκθεση Schlosser), συνάγεται σαφώς ότι μεταξύ των πραγματοποιουμένων διαφημιστικών καταχωρίσεων και της καταρτίσεως συμβάσεως πρέπει, τουλάχιστον, να υφίσταται πραγματικός και συγκεκριμένος σύνδεσμος. Μάλιστα η έκθεση Giuliano/Lagarde φαίνεται ότι απαιτεί την ύπαρξη σχέσεως αιτιώδους συναφείας μεταξύ των διαφημιστικών μηνυμάτων και της καταρτίσεως της συμβάσεως.

Από τα ανωτέρω η Hutton Inc. συνάγει ότι πρέπει σε κάθε περίπτωση να αποδεικνύεται ότι ο καταναλωτής εθίγη από τις πραγματοποιηθείσες διαφημιστικές καταχωρίσεις και ότι ήταν όντως σε θέση να τις λάβει υπόψη όταν αποφάσισε να καταρτίσει τη σύμβαση.

Ελλείψει επαρκούς συνδέσμου μεταξύ διαφημίσεως και καταρτίσεως της συμβάσεως, δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 13 της Συμβάσεως, όπως συμβαίνει στην εκκρεμή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου διαφορά.

γ') Επί του *τρίτου ερωτήματος,* η Hutton Inc. διευκρινίζει ότι, στα πλαίσια της κυρίας δίκης, η Hutton GmbH ανέλαβε αποκλειστικώς την υποχρέωση να διαβιβάσει χρηματιστηριακές συναλλαγές καθώς και την αλληλογραφία μεταξύ της Hutton Inc. και των πελατών της στη Γερμανία, αλλ' ότι δεν συνήψε με αυτούς καμιά σύμβαση δεσμευτική για την Hutton Inc.

Υπό την έννοια αυτή, δεν πληρούται καμία από τις δύο προϋποθέσεις του άρθρου 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως, το οποίο αναφέρεται σε «υποκατάστημα, πρακτορείο ή άλλη εγκατάσταση» του αντισυμβαλλομένου του καταναλωτή, καθώς και σε «διαφορές σχετικές με την εκμετάλλευσή τους».

Όσον αφορά την πρώτη προϋπόθεση, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου (αποφάσεις της 22ας Νοεμβρίου 1978 στην υπόθεση 33/78, Somafer, Slg. 1978, σ. 2183, και της 9ης Δεκεμβρίου 1987 στην υπόθεση 218/86, Schotte, Συλλογή 1987, σ. 4905), επ' ευκαιρία του ιδίου ζητήματος στο πλαίσιο του άρθρου 5, σημείο 5, της Συμβάσεως, η έννοια του «υποκαταστήματος, πρακτορείου ή κάθε άλλης εγκαταστάσεως» προϋποθέτει ένα κέντρο επιχειρηματικής δραστηριότητας που εκδηλώνεται σταθερά προς τα έξω ως προέκταση της μητρικής επιχειρήσεως και που διαθέτει τις αναγκαίες εξουσίες να συνάπτει σχέσεις για λογαριασμό της οικείας μητρικής επιχειρήσεως.

Αποφασιστικής σημασίας κριτήριο είναι, συνακόλουθα, ο τρόπος με τον οποίο η μητρική επιχείρηση και η εταιρία που την εκπροσωπεί στην αλλοδαπή συμπεριφέρονται στα πλαίσια του εταιρικού βίου και εμφανίζονται έναντι των τρίτων στις μεταξύ τους εμπορικές σχέσεις. Στην υπόθεση της κυρίας δίκης, ούτε η Hutton Inc. ούτε η Hutton GmbH έδωσαν παρόμοια εντύπωση περί προεκτάσεως. Συγκεκριμένα, από στοιχεία που εμφαίνονταν ειδικότερα στα επιστολόχαρτα της Hutton GmbH εφιστάτο η προσοχή των τρίτων ως προς το ότι η εν λόγω εταιρία ενεργούσε αποκλειστικώς ως άγγελος της Hutton Inc.

Η Hutton Inc. προσθέτει ότι, για την ερμηνεία του όρου «υποκατάστημα, πρακτορείο ή άλλη εγκατάσταση» του άρθρου 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως, πρέπει να ληφθεί περαιτέρω υπόψη το ότι η διάταξη αυτή εισάγει εξαίρεση από την αρχή του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, σε συνδυασμό με το άρθρο 4, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως, σύμφωνα με την οποία η Σύμβαση εφαρμόζεται ratione personae μόνο όταν ο αντισυμβαλλόμενος έχει την κατοικία ή έδρα του στο έδαφος συμβαλλομένου κράτους. Άρα, η εξαίρεση από την ανωτέρω αρχή πρέπει να ερμηνευθεί συσταλτικώς. Σε περίπτωση που η έδρα του αντιδίκου βρίσκεται εκτός του εδάφους των συμβαλλομένων κρατών, η κατά την έννοια του άρθρου 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως εγκατάσταση μπορεί να θεμελιώσει την προβλεπομένη στη Σύμβαση διεθνή δικαιοδοσία επί συμβάσεων καταναλωτών μόνον εφόσον η εγκατάσταση είναι εξουσιοδοτημένη να συνάπτει σχέσεις εξ ονόματος και για λογαριασμό της αλλοδαπής μητρικής εταιρίας και ενεργεί, συνακόλουθα, ως προέκταση αυτής.

Ως προς τη δεύτερη προϋπόθεση, η Hutton Inc. ισχυρίζεται ότι η εκκρεμούσα ενώπιον του δικαστηρίου της παραπομπής διαφορά δεν έχει ως αντικείμενο την εκμετάλλευση της εγκαταστάσεως σε συμβαλλόμενο κράτος, κατά την έννοια του άρθρου 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως. Συγκεκριμένα, η έννοια αυτή πρέπει να ερμηνευθεί υπό το φως των αποφάσεων στις προαναφερθείσες υποθέσεις Somafer και Schotte και, επομένως, η διάταξη αυτή δεν καλύπτει την περίπτωση εταιρίας που, εκπροσωπώντας τη μητρική επιχείρηση, παρεμβάλλεται απλώς ως άγγελος, χωρίς να πραγματοποιεί συναλλαγές με τους πελάτες και να ενεργεί ως προέκταση της μητρικής εταιρίας.

δ') Ως προς *τέταρτο ερώτημα,* η Hutton Inc. υπογραμμίζει, καταρχάς, ότι η έκφραση «σε συμβάσεις» είναι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου επί του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως (αποφάσεις της 22ας Μαρτίου 1983 στην υπόθεση 34/82, Peters, Συλλογή 1983, σ. 987, και της 8ης Μαρτίου 1988 στην υπόθεση 9/87, Arcado, Συλλογή 1988, σ. 1539), αυτοτελής, πρέπει να ερμηνεύεται με αναφορά κυρίως στο σύστημα

και τους σκοπούς της Συμβάσεως και καλύπτει, καταρχήν, όλες τις αξιώσεις καταβολής αποζημιώσεως λόγω αθετήσεως συμβατικών υποχρεώσεων.

Στη συνέχεια, η Hutton Inc. διαπιστώνει ότι, στην υπόθεση της κυρίας δίκης, η TVB θεμελιώνει το αίτημά της όχι στην παράβαση συμβατικών υποχρεώσεων αλλά στον αδικαιολόγητο πλουτισμό, την ευθύνη εξ αδικοπραξίας και την ευθύνη εκ των διαπραγματεύσεων (culpa in contrahendo), επειδή της δόθηκαν ανεπαρκή στοιχεία ως προς τους συνδεομένους με τις κερδοσκοπικές πράξεις κινδύνους.

Το στηριζόμενο στον αδικαιολόγητο πλουτισμό αίτημα αποσκοπεί στην επιστροφή παροχών που παρασχέθηκαν συγκεκριμένα χωρίς στερεό συμβατικό θεμέλιο.

Ομοίως, ούτε η ασκούμενη βάσει της culpa in contrahendo αγωγή ανάγεται σε διαφορά εκ συμβάσεως. Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων προς σύναψη συμβάσεως δεν υφίστανται ακόμα συμβατικές υποχρεώσεις αλλά αμοιβαία υποχρέωση των μερών να ενεργούν με την οφειλόμενη μέριμνα και επιμέλεια, ώστε να μη θίγεται η ασφάλεια των συναλλαγών, καθήκον προσομοιάζον ως θεσμός προς την ενοχή εξ αδικοπραξίας. Συνεπώς, η πάγια νομολογία του BGH θεμελιώνει σήμερα την culpa in contrahendo σε κανόνες που προήλθαν από το εθιμικό δίκαιο. Περαιτέρω, το γεγονός ότι μπορεί να τεθεί θέμα ευθύνης, ανεξάρτητα από την πραγματική κατάρτιση της συμβάσεως, συνηγορεί περαιτέρω υπέρ της εντάξεως της culpa in contrahendo στο σύστημα της εξωσυμβατικής ευθύνης.

Τέλος, οι περί αδικοπραξίας ισχυρισμοί της TVB ενώπιον των γερμανικών δικαστηρίων δεν επιτρέπουν περαιτέρω τη θεμελίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας, δυνάμει των άρθρων 13 και 14 της Συμβάσεως, λόγω συναφείας. Επ' αυτού, το Δικαστήριο (απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1988 στην υπόθεση 189/87, Καλφέλης, Συλλογή 1988, σ. 5565) απέρριψε την πρόταση του γενικού εισαγγελέα, σύμφωνα με την οποία οι στενοί δεσμοί που δημιουργούνται συμβατικώς ενδέχεται να επιβάλλουν την εκδίκαση από το αρμόδιο επί συμβάσεων δικαστήριο όλων των διαφορών μεταξύ των μερών της συμβάσεως, κρίνοντας, αντίθετα, ότι, όταν πρόκειται για σώρευση συναφών αξιώσεων, το δικαστήριο που είναι αρμόδιο να κρίνει το σκέλος αιτήματος που στηρίζεται σε ενοχή εξ αδικοπραξίας δεν είναι αρμόδιο να κρίνει τα υπόλοιπα κεφάλαια της ιδίας αγωγής που δεν στηρίζονται σε ενοχές εξ αδικοπραξίας. Το Δικαστήριο αιτιολόγησε την απόφασή του εκ του ότι οι ειδικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας του άρθρου 5 της Συμβάσεως τυγχάνουν, ως εξαιρέσεις από την αρχή της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του κράτους της κατοικίας, συσταλτικής ερμηνείας, ενώ η ίδια συλλογιστική ισχύει και για το άρθρο 13 της Συμβάσεως.

Από το σύνολο των προεκτεθέντων, η Hutton Inc. συνάγει ότι η Σύμβαση δεν εφαρμόζεται οσάκις ο αντίδικος δεν διαθέτει, στο έδαφος των συμβαλλομένων στη Σύμβαση κρατών, ούτε κατοικία, ούτε έδρα, ούτε εγκατάσταση ή πρακτορείο, εξουσιοδοτημένα να συνάπτουν συμβάσεις με τρίτους.

Κατά τα λοιπά, η Hutton Inc. προτείνει να δοθούν οι ακόλουθες απαντήσεις στα υποβληθέντα από το BGH ερωτήματα:

«1) Οι συμβάσεις παραγγελίας για τη διενέργεια προθεσμιακών πράξεων επί συναλλάγματος, αξιογράφων και εμπορευμάτων δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμ-

βάσεως, δεδομένου ότι οι πράξεις αυτές δεν μπορούν να θεωρηθούν, ενόψει του στόχου περί προστασίας που καθιερώνει ο κανόνας, ως παρεχόμενη σε καταναλωτή υπηρεσία.

2) Το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, στοιχείο α', της Συμβάσεως απαιτεί την ύπαρξη συγκεκριμένου δεσμού μεταξύ της διαφημίσεως και της καταρτίσεως της συμβάσεως. Αν δεν υφίσταται δεσμός ή ο υφιστάμενος μεταξύ των διαφημιστικών καταχωρίσεων και της συγκεκριμένης καταρτίσεως της συμβάσεως δεσμός είναι ανεπαρκής, ελλείπει η προϋπόθεση της σχέσεως μεταξύ των υπηρεσιών που πρέπει να παρασχεθούν στην αλλοδαπή και της καταρτισθείσας στο εθνικό έδαφος συμβάσεως, όπως απαιτεί το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως.

3) Υφίσταται υποκατάστημα, πρακτορείο ή άλλη εγκατάσταση, κατά την έννοια του άρθρου 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως, μόνον οσάκις τα ιδρύματα αυτά συνάπτουν συμβάσεις εξ ονόματος και για λογαριασμό του αντιδίκου, ήτοι οσάκις διαθέτουν την εξουσία να συνάπτουν συμβάσεις και αποτελούν προφανώς προέκταση της αλλοδαπής μητρικής εταιρίας, διαθέτοντας την εξουσία συνάψεως των συμβάσεων. Αντίθετα, απλή εκπροσώπηση, η οποία τα εμφανίζει έναντι του πελάτη ως απλούς αγγέλους που ενεργούν αποκλειστικώς ως ενδιάμεσοι στις σχέσεις μεταξύ πελάτη και μητρικής εταιρίας, διαβιβάζοντας ειδικότερα την αλληλογραφία, χωρίς όμως να διαθέτουν την εξουσία συνάψεως συμβάσεων εξ ονόματος και για λογαριασμό της μητρικής εταιρίας, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως εγκατάσταση κατά την έννοια του άρθρου 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως. Σε περίπτωση που η εκπροσώπηση αυτή εκδηλώνεται αποκλειστικώς υπό τη μορφή απλού διεκπεραιωτή, οι διαφορές μεταξύ του καταναλωτή και του εγκατεστημένου στην αλλοδαπή αντισυμβαλλομένου του δεν αφορούν την εκμετάλλευση της αντιπροσωπείας.

4) Η έννοια "σε συμβάσεις" δεν περιλαμβάνει τις αγωγές που στηρίζονται στην ευθύνη εκ των διαπραγματεύσεων (culpa in contrahendo) και στον αδικαιολόγητο πλουτισμό λόγω λύσεως της συμβατικής σχέσεως. Συγκεκριμένα, η culpa in contrahendo δεν στηρίζεται στη συμβατική υποχρέωση να επιδεικνύεται μέριμνα και επιμέλεια στη συμπεριφορά αλλά στην προσυμβατική υποχρέωση για την ασφάλεια των συναλλαγών, η οποία προσομοιάζει προς τον θεσμό της ενοχής εξ αδικοπραξίας. Επομένως, αγωγές στηριζόμενες σε αδικαιολόγητο πλουτισμό δεν ανάγονται σε διαφορές εκ συμβάσεως, αλλά συνιστούν νόμιμες αξιώσεις οφειλόμενες σε κατάσταση αδικαιολόγητου πλουτισμού, ο οποίος έχει προέλθει αποκλειστικώς και μόνο από παρασχεθείσα χωρίς νόμιμη (συμβατική) αιτία παροχή.

Από το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως δεν συνάγεται παρεπόμενη δικαιοδοσία επί μη συμβατικών σχέσεων, λόγω συναφείας, στο πλαίσιο αγωγής με αντικείμενο την καταβολή αποζημιώσεως λόγω παραβάσεως συμβατικών υποχρεώσεων και ευθύνης εκ των διαπραγματεύσεων, την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων λόγω αδικαιολογήτου πλουτισμού και την

καταβολή αποζημιώσεως επί συμβατικών σχέσεων. Επομένως, δεν επιτρέπεται ο ενάγων να προβάλλει, δυνάμει του άρθρου 13 της Συμβάσεως, από κοινού με τα στηριζόμενα στη σύμβαση κεφάλαια της αγωγής του, ενώπιον του αρμοδίου δυνάμει των ευρωπαϊκών ειδικών κανόνων επί συμβάσεων καταναλωτών δικαστηρίου, όλα τα άλλα μη στηριζόμενα στη σύμβαση κεφάλαια της αγωγής.»

16. Η TVB, αναιρεσίβλητη, παρατηρεί γενικώς ότι το σύστημα της Συμβάσεως απαιτεί, προς το συμφέρον του καταναλωτή, να αναγνωρίζεται στο άρθρο 13 αυτής το ευρύτερο δυνατό πεδίο εφαρμογής.

α') Ως προς το *πρώτο ερώτημα,* η TVB υποστηρίζει ότι η έννοια της συμβάσεως «που έχει ως αντικείμενο παροχή υπηρεσιών», κατά την έννοια του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως, πρέπει να ερμηνεύεται στην αλληλουχία της Συμβάσεως και δεν πρέπει να περιορίζεται στην έννοια της ισχύουσας στο γερμανικό δίκαιο συμβάσεως μισθώσεως εργασιών. Υπό την έννοια αυτή, η οικεία διάταξη αναφέρεται σε όλες τις συμβάσεις μισθώσεως έργου και διοικήσεως αλλοτρίων, στον βαθμό που η ίδια η Σύμβαση δεν προβλέπει εξαιρέσεις, όπως συμβαίνει με τις συμβάσεις μεταφοράς. Εξάλλου, τα νομικά συστήματα ορισμένων συμβαλλομένων κρατών δεν διακρίνουν, όπως συμβαίνει με το γερμανικό δίκαιο, μεταξύ των συμβάσεων μισθώσεως υπηρεσιών και των συμβάσεων μισθώσεως έργου.

Κατά την TVB, την ευρεία αυτή ερμηνεία ασπάζεται και η θεωρία, η οποία υποστηρίζει ότι το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως περιλαμβάνει και τις προθεσμιακές πράξεις σε αλλοδαπά χρηματιστήρια.

β') Επί του *δευτέρου ερωτήματος,* η TVB ισχυρίζεται ότι επιβάλλεται η ευρεία ερμηνεία και της προϋποθέσεως του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, στοιχείο α', της Συμβάσεως, ότι η διαφήμιση πρέπει να προηγείται, στο κράτος της κατοικίας του καταναλωτή, της καταρτίσεως της συμβάσεως. Υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν απαιτείται η ύπαρξη αιτιώδους συναφείας μεταξύ της διαφημίσεως και της καταρτίσεως της συμβάσεως.

Άρα, στην υπόθεση της κυρίας δίκης, έχει αποφασιστική σημασία το ότι η Hutton Inc. άσκησε δραστηριότητες στη γερμανική αγορά και για τον λόγο αυτό δεν θα έπρεπε να προβάλλει αντιρρήσεις ως προς το ότι ενήχθη ενώπιον δικαστηρίου του συμβαλλομένου αυτού κράτους.

γ') Επί του *τρίτου ερωτήματος* σχετικά με την έννοια της «εγκαταστάσεως» του άρθρου 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως, η TVB διευκρινίζει ότι πρέπει συναφώς να συνεκτιμηθούν οι ίδιες σκέψεις που ώθησαν το Δικαστήριο να ερμηνεύσει ευρέως το άρθρο 5, σημείο 5, της Συμβάσεως.

Υπό την έννοια αυτή, το αποφασιστικής σημασίας κριτήριο έγκειται στο ότι η Hutton Inc. εμπλέκεται σε εμπορικές υποθέσεις στη Γερμανία, χωρίς να απαιτείται, όπως συμβαίνει με τους ισχύοντες στη χώρα αυτή δικονομικούς κανόνες, η Hutton GmbH να λαμβάνει όλες τις εμπορικής φύσεως αποφάσεις εν πλήρη ανεξαρτησία και να μην ενεργεί απλώς ως άγγελος της Hutton Inc.

δ') Τέλος, ο όρος «σε συμβάσεις», που απαντά στο άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως, και αποτελεί αντικείμενο του

τετάρτου ερωτήματος του αιτούντος δικαστηρίου, πρέπει να τύχει ευρείας ερμηνείας προς το συμφέρον της αποτελεσματικής προστασίας των καταναλωτών, ως αναφερόμενος στα κεφάλαια της αγωγής που στηρίζονται στην ευθύνη λόγω πταίσματος κατά την κατάρτιση της συμβάσεως, στον αδικαιολόγητο πλουτισμό καθώς και στην ευθύνη εξ αδικοπραξίας. Συγκεκριμένα, πρέπει να ακολουθηθεί η ίδια συλλογιστική με εκείνη βάσει της οποίας το Δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως στα πλαίσια της αποφάσεως στην προαναφερθείσα υπόθεση Arcado.

Έτσι, δεν χωρεί αμφιβολία ότι τα κεφάλαια της αγωγής που στηρίζονται στην ευθύνη εκ των διαπραγματεύσεων εμπίπτουν στο πεδίο των ενοχών εκ συμβάσεως, δεδομένου ότι πρακτικοί λόγοι καθιστούν ήδη αδύνατη τη διαφορετική αντιμετώπιση, σε επίπεδο κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας, των αξιώσεων που θεμελιώνονται στην παράβαση του καθήκοντος παροχής συμβουλών κατά τη διάρκεια των προ της καταρτίσεως της συμβάσεως διαπραγματεύσεων και εκείνων που στηρίζονται στην κύρια συμβατική ενοχή.

Ομοίως, η συνάφεια συνηγορεί υπέρ της υπαγωγής των στηριζομένων στον αδικαιολόγητο πλουτισμό και την ευθύνη εξ αδικοπραξίας αξιώσεων στον κανόνα του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως, περί δικαιοδοσίας.

Εν κατακλείδι, η TVB προτείνει να δοθεί καταφατική απάντηση σε όλα τα ερωτήματα του BGH.

17. α') Η *Γερμανική Κυβέρνηση* εκκινεί από τη διαπίστωση, ως προς το *πρώτο ερώτημα,* ότι στην αρχική διατύπωσή τους τα άρθρα 13 έως 15 της Συμβάσεως περιελάμβαναν κανόνες περί ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας μόνο για τις πωλήσεις με τμηματική καταβολή του τιμήματος, ενώ η Σύμβαση προσχωρήσεως του 1978 διηύρυνε το περιεχόμενο των εν λόγω διατάξεων και επί άλλων συμβάσεων καταναλωτών, εναρμονίζοντας με τον τρόπο αυτό τη Σύμβαση προς τη Σύμβαση της Ρώμης.

Ακόμη και αν ούτε οι διατάξεις των δύο αυτών Συμβάσεων ούτε οι συναφείς προς αυτές εκθέσεις δίδουν σαφή ορισμό της εννοίας της «συμβάσεως που έχει ως αντικείμενο παροχή υπηρεσιών», ο στόχος της προστασίας του τελικού καταναλωτή συνηγορεί υπέρ της ευρείας ερμηνείας της εννοίας «υπηρεσία». Επίσης, πρέπει να επιδιώκεται ο ομοιόμορφος ορισμός της εννοίας αυτής, χρήση της οποίας γίνεται στις Συμβάσεις των Βρυξελλών και της Ρώμης.

Έτσι, σύμφωνα με την κρατούσα θεωρία και νομολογία, πρέπει να θεωρείται ότι οι συμβάσεις παραγγελίας με αντικείμενο τη διενέργεια προθεσμιακών πράξεων επί συναλλάγματος, αξιογράφων και εμπορευμάτων, αποτελούν συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, κατά την έννοια του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως. Η υπαγωγή των συμβάσεων που συνάπτονται με δικηγόρους στην κατηγορία των συμβάσεων καταναλωτών συνιστούν επιπρόσθετο επιχείρημα υπέρ της ερμηνείας αυτής.

β') Επί του *δευτέρου ερωτήματος,* η Γερμανική Κυβέρνηση εκτιμά ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, στοιχεία α' και β', μόνον οι συμβάσεις παροχής υπηρεσιών που συνδέονται

επαρκώς με την κατοικία του καταναλωτή εμπίπτουν στους κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπει το τμήμα 4 του τίτλου ΙΙ της Συνθήκης.

Συναφώς, οσάκις της καταρτίσεως της συμβάσεως προηγείται, στο κράτος της κατοικίας του καταναλωτή, διαφήμιση, αυτή πρέπει να διατηρεί περιορισμένο κατά χρόνο δεσμό με τη συναπτόμενη σύμβαση και, συνακόλουθα, να μην ανατρέχει σε υπερβολικά απομακρυσμένη ημερομηνία σε σχέση με εκείνη της συνάψεως της συμβάσεως.

Πάντως, δεν δικαιολογούνται επιπρόσθετοι όροι, όπως η απαιτούμενη σχέση αιτίου και αιτιατού μεταξύ της διαφημίσεως και της καταρτίσεως της συμβάσεως ή η απόδειξη ότι ο καταναλωτής είχε λάβει γνώση της διαφημίσεως, δεδομένου ότι η σύμβαση αποσκοπεί στη διασφάλιση της ευρύτερης προστασίας του καταναλωτή και τυχόν περιορισμοί του είδους πρέπει να προβλέπονται ρητώς από την ίδια τη διάταξη της Συμβάσεως. Επίσης, η έκθεση των Giuliano/Lagarde, στην οποία παραπέμπει η έκθεση Schlosser, περιορίζεται στο να απαιτεί διαφήμιση πραγματοποιούμενη και με στόχο το «κράτος διαμονής».

Υπό τις περιστάσεις αυτές, το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, στοιχείο α', της Συμβάσεως ισχύει εφόσον ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή προέβη σε καταχώριση, σε εύλογο χρόνο που προηγείται της καταρτίσεως της συμβάσεως, διαφημιστικών μηνυμάτων στον Τύπο του κράτους της κατοικίας του καταναλωτή.

γ') Επί του *τρίτου ερωτήματος*, η Γερμανική Κυβέρνηση διευκρινίζει ότι το Δικαστήριο έκρινε (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1976 στην υπόθεση 14/76, Bloos, Slg. 1976, σ. 1497), σε σχέση με το άρθρο 5, σημείο 5, της Συμβάσεως, ότι, εντός του πνεύματος της Συμβάσεως, ο όρος «εγκατάσταση» στηρίζεται στα ίδια θεμελιώδη στοιχεία με εκείνα που χαρακτηρίζουν τα υποκαταστήματα ή τα πρακτορεία. Η Γερμανική Κυβέρνηση προσθέτει ότι, όπως προκύπτει από την απόφαση στην προαναφερθείσα υπόθεση Somafer, με την οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε υπέρ της αυτοτελούς ερμηνείας των προϋποθέσεων δικαιοδοσίας του άρθρου 5, σημείο 5, της Συμβάσεως, μια εγκατάσταση εμπίπτει στην ανωτέρω διάταξη μόνο αν είναι εξουσιοδοτημένη να ενεργεί εξ ονόματος της μητρικής εταιρίας και να την δεσμεύει απευθείας.

Κατά τη Γερμανική Κυβέρνηση, η παγίωση διαφορετικής ερμηνείας του όρου «εγκατάσταση», στο πλαίσιο του άρθρου 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως, με μοναδικό κριτήριο το ότι η διάταξη αυτή επιδιώκει να διασφαλίσει την προστασία του καταναλωτή, προσκρούει στην αρχή της ασφαλείας δικαίου.

Η Γερμανική Κυβέρνηση εξηγεί περαιτέρω ότι η έκφραση «διαφορές σχετικά με την εκμετάλλευση υποκαταστήματος, πρακτορείου ή άλλης εγκαταστάσεως» δεν σημαίνει απλώς και μόνο ότι η εγκατάσταση ανέλαβε δέσμευση εξ ονόματος της αλλοδαπής μητρικής εταιρίας. Συγκεκριμένα, απόρροια της αποφάσεως στην προαναφερθείσα υπόθεση Somafer είναι ότι η επίδικη δέσμευση που ανελήφθη πρέπει και να εκτελεστεί στο συμβαλλόμενο κράτος όπου είναι εγκατεστημένη η εκπροσωπούσα τη μητρική επιχείρηση εταιρία.

Στην υπόθεση της κυρίας δίκης ενέχει σημασία ο προσδιορισμός του τόπου της πραγματικής εκτελέσεως της εκ συμβάσεως ενοχής. Στην προκειμένη περίπτωση, οι ανατεθειμένες στην αμερικανική μεσιτική εταιρία πράξεις πρέπει να διενεργηθούν στις Ηνω-

μένες Πολιτείες και όχι στην έδρα της εταιρίας που την εκπροσωπεί στη Γερμανία, με αποτέλεσμα η διαφορά να συνδέεται κατ' ανάγκη προς την κυρία εγκατάσταση του αντισυμβαλλομένου του καταναλωτή, ήτοι της Hutton Inc. Κατά τη Γερμανική Κυβέρνηση, το γεγονός ότι η TVB δεν προβάλλει αξίωση στηριζόμενη σε ενοχή εκ συμβάσεως δεν έχει καμία επίπτωση συναφώς. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η εκκρεμούσα ενώπιον του BGH αγωγή είναι άσχετη προς την εκμετάλλευση της Hutton GmbH.

δ') Επί του *τετάρτου ερωτήματος*, η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η άποψη, σύμφωνα με την οποία θεωρείται ότι, λόγω του ότι στο άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως, απαντά ο όρος «σε συμβάσεις» τα άρθρα 14 και 15 συνιστούν απλώς ρύθμιση της διεθνούς δικαιοδοσίας επί συμβάσεων, δεν συνάδει ούτε προς τον στόχο προστασίας του καταναλωτή, συμφυή προς τη ρύθμιση αυτή, ούτε προς το σύστημα της Συμβάσεως. Συγκεκριμένα, τα άρθρα 13 έως 15 καθιερώνουν αυτοτελή και εξαντλητική ρύθμιση της δικαιοδοσίας επί συμβάσεων που συνάπτουν οι καταναλωτές, ρύθμιση που θα έπρεπε να υπερισχύει των κανόνων γενικής διεθνούς δικαιοδοσίας και να εφαρμόζεται, συνακόλουθα, και επί εξωσυμβατικών διαφορών.

Όπως προκύπτει από τη διατύπωση του τμήματος 4 του τίτλου ΙΙ της Συμβάσεως, στη γερμανική απόδοσή του («Zuständigkeit für Verbrauchersachen»), τα άρθρα 14 και 15 έχουν ευρύ πεδίο εφαρμογής και εφαρμόζονται επί όλων των διαφορών, συμπεριλαμβανομένων των εξωσυμβατικών, σε σχέση με συμβάσεις καταναλωτών. Το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως εφαρμόζεται και επί αγωγών αποζημιώσεως στηριζομένων στην παράβαση των συμβατικών υποχρεώσεων και στον αδικαιολόγητο πλουτισμό λόγω λύσεως της συμβατικής σχέσεως.

Η Γερμανική Κυβέρνηση προσθέτει ότι δεν απαιτείται να δοθεί απάντηση στο τέταρτο ερώτημα, στοιχείο β', δεδομένου ότι, σύμφωνα με την προεκτεθείσα ερμηνεία, στο άρθρο 13 της Συμβάσεως εμπίπτουν όλες οι απορρέουσες από εξωσυμβατικές σχέσεις αξιώσεις.

Κατά τη Γερμανική Κυβέρνηση, από το σύνολο των σκέψεων που προηγήθηκαν, προκύπτει ότι πρέπει να δοθούν οι ακόλουθες απαντήσεις στα υποβληθέντα από το BGH ερωτήματα:

«1) Στο άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως, εμπίπτουν και οι συμβάσεις παραγγελίας για τη διενέργεια προθεσμιακών πράξεων επί συναλλάγματος, αξιογράφων και εμπορευμάτων.

2) Το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, στοιχείο α', της Συμβάσεως εφαρμόζεται οσάκις ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή καταχώρισε, σε εύλογο χρόνο πριν από την κατάρτιση της συμβάσεως, διαφημιστικά μηνύματα στον Τύπο του κράτους της κατοικίας του καταναλωτή.

3) Ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή δεν διαθέτει υποκατάστημα, πρακτορείο ή άλλη εγκατάσταση κατά το άρθρο 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, οσάκις απευθύνεται, για τη σύναψη και εκτέλεση της συμβάσεως, σε

εταιρία, η έδρα της οποίας βρίσκεται στο κράτος της κατοικίας του καταναλωτή, η οποία του ανήκει από οικονομική άποψη και με την οποία διατηρεί προσωπικούς δεσμούς, χωρίς πάντως να διαθέτει την εξουσία συνάψεως συμβάσεων, αλλά μεσολαβεί απλώς ως άγγελος και συμβουλεύει τον καταναλωτή.

Οι ανακύπτουσες στο πλαίσιο των σχέσεων αυτών μεταξύ του καταναλωτή και του αντισυμβαλλομένου του διαφορές δεν συνιστούν διαφορές ως προς την εκμετάλλευση του υποκαταστήματος, του πρακτορείου ή της εγκαταστάσεως.

4) Πέραν των αξιώσεων αποζημιώσεως λόγω παραβάσεως των συμβατικών υποχρεώσεων, στην περί συμβάσεως έννοια του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως των Βρυξελλών περιλαμβάνονται και οι αξιώσεις λόγω ευθύνης εκ των διαπραγματεύσεων (culpa in contrahendo) και λόγω αδικαιολογήτου πλουτισμού στα πλαίσια λύσεως της συμβάσεως.»

18. Η *Επιτροπή* τονίζει, υπό μορφή *γενικής παρατηρήσεως,* ότι το τμήμα 4 του τίτλου ΙΙ της Συμβάσεως, το οποίο αρχικώς αφορούσε μόνο τις συμβάσεις με τμηματική καταβολή του τιμήματος ή σταδιακή εξόφληση, διευρύνθηκε μετά την έναρξη ισχύος της Συμβάσεως προσχωρήσεως του 1978, υπό την έννοια ότι, αφενός, αναφέρεται αορίστως στις υποθέσεις όπου εμπλέκονται καταναλωτές και, αφετέρου, ότι το άρθρο 13 προβλέπει ειδική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας σε περίπτωση κατά την οποία ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή δεν κατοικεί στο έδαφος συμβαλλομένου κράτους, αλλά διαθέτει εκεί υποκατάστημα, πρακτορείο ή οποιαδήποτε άλλη εγκατάσταση.

α') Η Επιτροπή διαπιστώνει ότι με το *πρώτο ερώτημα* του αιτούντος δικαστηρίου επιδιώκεται να δοθεί απάντηση στο αν η επίδικη σύμβαση παραγγελίας συνιστά, χωρίς να αμφισβητείται η ιδιότητα ως καταναλωτή του εκχωρητή της κυρίας δίκης, σύμβαση «που έχει ως αντικείμενο παροχή υπηρεσιών», κατά την έννοια του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως.

Συναφώς, η Επιτροπή θεωρεί ότι, λαμβάνοντας υπόψη τη διατύπωση της διατάξεως («κάθε άλλη σύμβαση»), πρόκειται για τις παροχές οποιασδήποτε φύσεως υπηρεσιών, με εξαίρεση τις συμβάσεις μεταφοράς για τις οποίες το άρθρο 13, τρίτο εδάφιο, της Συμβάσεως, εισάγει παρέκκλιση.

Πάντως, σε αντίθεση προς τις πωλήσεις με τμηματική καταβολή του τιμήματος και τα δάνεια με σταδιακή εξόφληση, καθώς και τις λοιπές πιστωτικές συναλλαγές που συνδέονται με τη χρηματοδότηση αγοράς ενσωμάτων κινητών, η παροχή υπηρεσιών θεωρείται ως υπόθεση ενδιαφέρουσα τους καταναλωτές μόνον εφόσον πληρούνται οι συμπληρωματικές προϋποθέσεις του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, στοιχεία α' και β'. Όπως συνάγεται από την έκθεση Schlosser, οι ανωτέρω προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται σωρευτικώς, ενώ αποσκοπούν στην εγκαθίδρυση επαρκώς στενού δεσμού μεταξύ της παροχής υπηρεσιών και του τόπου κατοικίας του καταναλωτή. Πλην όμως, η εν λόγω έκθεση δεν παρέχει στοιχεία ως προς άλλους περιορισμούς της εννοίας της «συμβάσεως που έχει ως αντικείμενο παροχή υπηρεσιών».

Η Επιτροπή σημειώνει περαιτέρω ότι, ναι μεν ο ορισμός της συμβάσεως καταναλωτών που παρατίθεται στο άρθρο 5 της Συμβάσεως της Ρώμης αντιστοιχεί στον ορισμό του άρθρου 13 της Συμβάσεως των Βρυξελλών, πλην όμως υφίσταται σημαντική διαφορά

μεταξύ των δύο αυτών Συμβάσεων, εφόσον κατά το άρθρο 5, παράγραφος 4, της Συμβάσεως της Ρώμης, δεν λογίζονται ως συμβάσεις καταναλωτών, για τους σκοπούς της Συμβάσεως, οι συμβάσεις «παροχής υπηρεσιών, όταν οι οφειλόμενες στον καταναλωτή υπηρεσίες πρέπει να παρασχεθούν αποκλειστικά σε χώρα άλλη από εκείνη της συνήθους διαμονής του».

Απόρροια τούτου είναι, κατά την Επιτροπή, ότι ούτε από τη διατύπωση ούτε από το ιστορικό του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως δικαιολογείται ο αποκλεισμός της επίδικης συμβάσεως παραγγελίας της κυρίας δίκης από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου.

Την άποψη αυτή επιβεβαιώνει ο στόχος της διατάξεως που έγκειται στη διασφάλιση του ότι ο τελικός καταναλωτής έχει τη δυνατότητα να προσφύγει στα αρμόδια δικαστήρια έστω και αν πρόκειται για διεθνείς συναλλαγές. Ο συναλλασσόμενος σε χρηματιστήριο πρέπει να τυγχάνει προστασίας και, σύμφωνα με τη γερμανική θεωρία, η προστασία των επενδυτών, όπως προβλέπει η περί χρηματιστηρίου γερμανική νομοθεσία, υπάγεται στην προστασία των καταναλωτών. Γεγονός είναι ότι, κατά την έκθεση Giuliano/Lagarde, η αγορά τίτλων δεν αποτελεί σύμβαση καταναλωτή, κατά την έννοια του άρθρου 5 της Συμβάσεως της Ρώμης, η εξαίρεση όμως αυτή εξηγείται από το γεγονός ότι, σύμφωνα με το άρθρο 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ', η Σύμβαση δεν εφαρμόζεται «στις ενοχές που προκύπτουν από συναλλαγματικές, επιταγές, γραμμάτια εις διαταγή και άλλα αξιόγραφα, κατά το μέτρο που οι ενοχές απορρέουν από τον χαρακτήρα τους ως αξιογράφων». Εξάλλου, στο πλαίσιο της κυρίας δίκης η διαφορά γεννήθηκε όχι μεταξύ των συμβαλλομένων μερών σε συμφωνία αγοράς τίτλων, αλλά μεταξύ ενός κερδοσκόπου και ενός μεσίτη, και στην περίπτωση αυτή δεν πρόκειται για προμήθεια τίτλων.

Από τα ανωτέρω η Επιτροπή συνάγει ότι το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως, διέπει και τις συμβάσεις παραγγελίας για τη διενέργεια προθεσμιακών πράξεων επί συναλλάγματος, αξιογράφων και εμπορευμάτων.

β') Ως προς το *δεύτερο ερώτημα,* η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ως διαφήμιση που προηγείται της καταρτίσεως της συμβάσεως στο κράτος της κατοικίας του καταναλωτή πρέπει να νοείται η εντοπιζόμενη στο κράτος αυτό δραστηριότητα του παρέχοντος υπηρεσίες. Πάντως, η σχέση μεταξύ διαφημίσεως και καταρτίσεως της συμβάσεως είναι απλώς χρονική, υπό την έννοια ότι η σχετική πρωτοβουλία πρέπει να προηγείται της καταρτίσεως της συμβάσεως. Αντίθετα, δεν απαιτείται καμία σχέση αιτίου και αιτιατού μεταξύ των δύο αυτών πραγματικών στοιχείων, ώστε να υπάρχει κίνδυνος απωλείας της αποτελεσματικότητας της διατάξεως, δεδομένου ότι η φύση των δυσχερειών αποδείξεως της υπάρξεως παρομοίου δεσμού είναι τέτοια, ώστε σε ορισμένες περιπτώσεις να παρεμποδίζει τους καταναλωτές να επικαλεστούν κανόνα διεθνούς δικαιοδοσίας, αν και αποσκοπεί στην προστασία τους.

Υπό τις περιστάσεις αυτές, το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, στοιχείο α', εφαρμόζεται οσάκις ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή καταχώρισε διαφημιστικά μηνύματα στον Τύπο του συμβαλλομένου κράτους όπου ο καταναλωτής έχει την κατοικία του.

γ) Επί του *τρίτου ερωτήματος*, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι η έκφραση «διαφορές σχετικά με την εκμετάλλευση υποκαταστήματος, πρακτορείου ή άλλης εγκαταστάσεως» απαντά τόσο στο άρθρο 5, σημείο 5, όσο και στα άρθρα 8, δεύτερο εδάφιο, και 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως.

Το άρθρο 13 αποσκοπεί στην προστασία των καταναλωτών, αποκλείοντας την εφαρμογή του άρθρου 4 της Συμβάσεως οσάκις οι αντισυμβαλλόμενοι των καταναλωτών έχουν την κατοικία τους στο έδαφος τρίτων κρατών. Ο στόχος αυτός εισάγει διάκριση μεταξύ του άρθρου 13, δεύτερο εδάφιο, και του άρθρου 5, σημείο 5, το οποίο προβλέπει ειδική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας, παρεκκλίνουσα της γενικής αρχής των δικαιοδοσιών του άρθρου 2 της Συμβάσεως, προκειμένου να καταστεί δυνατή η ευχερέστερη διεξαγωγή της δίκης. Εξάλλου, όπως προκύπτει από την έκθεση εμπειρογνωμόνων που συντάχθηκε επ' ευκαιρία της επεξεργασίας της αρχικής αποδόσεως της Συμβάσεως (ABl. 1979, C 59, σ. 1, στο εξής: έκθεση Jenard), το τμήμα 4 του τίτλου II της Συμβάσεως αποτελεί αυτοτελή και εξαντλητική ρύθμιση, μη υποκείμενη στις διατάξεις των άρθρων 2 επ. της Συμβάσεως.

Η Επιτροπή διευκρινίζει ακόμη ότι το Δικαστήριο έχει ήδη ερμηνεύσει το άρθρο 5, σημείο 5, της Συμβάσεως με τις αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 1976 στην προαναφερθείσα υπόθεση De Bloos, της 22ας Νοεμβρίου 1978 στην προαναφερθείσα υπόθεση Somafer, της 18ης Μαρτίου 1981 στην υπόθεση 139/80, Blanckaert και Willems (Συλλογή 1981, σ. 819), και της 9ης Δεκεμβρίου 1987 στην προαναφερθείσα υπόθεση Schotte, ώστε σήμερα να τίθεται το ερώτημα σε ποιον βαθμό η επίκληση της ανωτέρω νομολογίας είναι λυσιτελής και για την ερμηνεία του άρθρου 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως. Αν οι έννοιες που περιλαμβάνουν οι ανωτέρω δύο διατάξεις είναι παράλληλες, έστω και αν εντάσσονται σε διαφορετική αλληλουχία, είναι εξίσου κατανοητό να αποδίδεται ευρύτερο περιεχόμενο στο άρθρο 13, δεύτερο εδάφιο, υπό την έννοια ότι δεν υπόκειται στα άρθρα 2 επ. της Συμβάσεως.

Όταν πρόκειται για κατάσταση όπως αυτή της κυρίας δίκης, όπου η Hutton GmbH, η οποία εξαρτάται οικονομικώς από την Hutton Inc., παρεμβαίνει ως μεσάζων επ' ευκαιρία συμβάσεων που συνάπτει ο εκχωρητής στον οποίο παρέσχε συμβουλές, χωρίς πάντως να έχει αποδειχθεί ότι η ίδια ανέλαβε δεσμεύσεις παράγουσες έννομα αποτελέσματα έναντι της Hutton Inc., φαίνεται ότι οι αποφάσεις στις προαναφερθείσες υποθέσεις Somafer, Blanckaert-Willems και Schotte απαιτούν ως προϋπόθεση η εκπροσωπούσα την αλλοδαπή μητρική επιχείρηση εταιρία να διαθέτει εξουσία συνάψεως συμβάσεων και να δεσμεύει τη μητρική επιχείρηση έναντι των τρίτων. Το ίδιο συμπέρασμα συνάγεται από την έκθεση Jenard σχετικά με το άρθρο 8, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως.

Αντίθετα, με τις προτάσεις του στην προαναφερθείσα υπόθεση Schotte, ο γενικός εισαγγελέας τάχθηκε υπέρ μιας λιγότερο περιοριστικής ερμηνείας, αποδεχόμενος ότι το άρθρο 5, σημείο 5, εφαρμόζεται οσάκις οι διαπραγματεύσεις έγιναν εξ ολοκλήρου από την εκπροσωπούσα την αλλοδαπή μητρική επιχείρηση εταιρία, έστω και αν η σύμβαση συνήφθη από την τελευταία.

Η Επιτροπή εκτιμά ότι, τουλάχιστον ως προς το άρθρο 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως, πρέπει να υπερισχύει η ανωτέρω ερμηνεία, επειδή ο στόχος της προστασίας του καταναλωτή δεν επιτρέπει να απαιτείται η συνδρομή έτι περιοριστικότερων προϋποθέσεων. Υπό την έννοια αυτή, πρέπει προπάντων να λαμβάνεται υπόψη το

ότι ο επιτόπου αντιπρόσωπος του αντισυμβαλλομένου του καταναλωτή του παρέσχε συμβουλές, χωρίς να ελέγχεται αν ο εν λόγω αντιπρόσωπος διέθετε ή όχι νομίμως την εξουσία να συνάπτει συμβάσεις για λογαριασμό της μητρικής επιχειρήσεως.

δ') Επί του *τετάρτου ερωτήματος*, η Επιτροπή παρατηρεί ότι, με την απόφαση στην προαναφερθείσα υπόθεση Καλφέλη, το Δικαστήριο έκρινε ότι η έννοια της ενοχής εξ αδικοπραξίας, κατά το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως, πρέπει να θεωρηθεί ως αυτοτελής, περιλαμβάνουσα κάθε αξίωση με την οποία τίθεται ζήτημα ευθύνης του εναγομένου και η οποία δεν άπτεται διαφορών εκ συμβάσεως, κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως. Με τον τρόπο αυτόν, το Δικαστήριο δεν δέχθηκε την ύπαρξη παρεπομένης δικαιοδοσίας στο πλαίσιο του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως.

Με την απόφαση στην προαναφερθείσα υπόθεση Peters, το Δικαστήριο ερμήνευσε επίσης αυτοτελώς την έννοια της «διαφοράς εκ συμβάσεως» του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως, πλην όμως η παρεπόμενη δικαιοδοσία λόγω συναφείας υφέρπει στο πλαίσιο της διατάξεως αυτής όσον αφορά τις εκ συμβάσεως αξιώσεις. Επιπλέον, με τις προτάσεις του στην προαναφερθείσα υπόθεση Καλφέλη, ο γενικός εισαγγελέας υπογράμμισε τα πλεονεκτήματα της αποδοχής παρεπομένης δικαιοδοσίας λόγω συναφείας: συγκεκριμένα, το αρμόδιο για την εκδίκαση διαφορών εκ συμβάσεως δικαστήριο είναι σε θέση να κατανοήσει καλύτερα τη σχέση που υφίσταται μεταξύ της συμβάσεως και του συνόλου των επιδίκων επιπτώσεών της.

Κατά την Επιτροπή, η λύση αυτή δικαιολογείται κατά μείζονα λόγο στο πλαίσιο του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως, δεδομένου ότι τυχόν συσταλτικότερη ερμηνεία έχει ως συνέπεια τη συρρίκνωση των δυνατοτήτων του καταναλωτή να τύχει δικαστικής προστασίας. Η θεωρία είναι της ιδίας γνώμης.

Ως συμπέρασμα των όσων ανέπτυξε, η Επιτροπή προτείνει να δοθούν οι ακόλουθες απαντήσεις στα υποβληθέντα από το αιτούν δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Στο άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως εμπίπτουν και οι συμβάσεις παραγγελίας για τη διενέργεια προθεσμιακών πράξεων επί συναλλάγματος, αξιογράφων και εμπορευμάτων.

2) Το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, στοιχείο α', της Συμβάσεως εφαρμόζεται οσάκις ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή καταχώρισε διαφημιστικά μηνύματα στον Τύπο εντός του κράτους όπου ο καταναλωτής έχει την κατοικία του.

3) Ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή διαθέτει υποκατάστημα, πρακτορείο ή άλλη εγκατάσταση, κατά την έννοια του άρθρου 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως, εφόσον απευθύνεται, για τη σύναψη και εκτέλεση της συμβάσεως, σε εταιρία, η έδρα της οποίας βρίσκεται στο κράτος της κατοικίας του καταναλωτή, η οποία εξαρτάται από αυτήν οικονομικώς και με την οποία έχει προσωπικούς δεσμούς, χωρίς πάντως η εταιρία να διαθέτει την εξουσία συνάψεως συμβάσεων, παρεμβαίνουσα απλώς ως άγγελος και σύμβουλος τον καταναλωτή· οι διαφορές που γεννώνται στο πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ

του καταναλωτή και του αντισυμβαλλομένου του αφορούν την εκμετάλλευση του υποκαταστήματος, του πρακτορείου ή της εγκαταστάσεως.

Ισχυρίζεται περαιτέρω ότι το άρθρο 13 της Συμβάσεως εκκινεί από την υπόθεση ότι ο ενάγων που επικαλείται την ιδιότητα του καταναλωτή είναι και ο αρχικός αντισυμβαλλόμενος του εναγομένου.

4) Οι, αξιώσεις που θεμελιώνονται σε ευθύνη εκ των διαπραγματεύσεων, αδικαιολόγητο πλουτισμό και ενοχή εξ αδικοπραξίας εμπίπτουν στην έννοια του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως, λογιζόμενες ως απορρέουσες από συμβατική ενοχή.»

Η εκκρεμούσα ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου υπόθεση είναι ασυμπτωματική υπό την έννοια ότι η TVB επικαλείται δικαιώματα που της εκχώρησε καταναλωτής, αρχικός αντισυμβαλλόμενος της Hutton Inc. Υπό τις περιστάσεις αυτές, πρέπει να τεθεί καταρχάς το ερώτημα αν, για τις ανάγκες εφαρμογής του άρθρου 13 της Συμβάσεως, ο εκδοχέας πρέπει ο ίδιος να είναι καταναλωτής, σύμφωνα με την έννοια της ανωτέρω διατάξεως, ή αν η ιδιότητα αυτή του εκχωρητή μεταβιβάζεται με την εκχώρηση.

III — Απαντήσεις στις ερωτήσεις του Δικαστηρίου

α') *Πρώτο ερώτημα*

Συναφώς, η Hutton Inc. ισχυρίζεται ότι η εκχώρηση αξιώσεως συνίσταται στην υλική μεταβίβαση του δικαιώματος επί της αξιώσεως, ενώ δεν εμπίπτουν στην εκχώρηση ενδεχόμενες προσωπικές ιδιότητες του εκχωρητή. Ομοίως, όταν πρόκειται για το άρθρο 13 της Συμβάσεως, με την αναγνώριση της ιδιότητας του καταναλωτή επιδιώκεται η ενίσχυση, από απόψεως κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας, της θέσεως του αξίου προστασίας ενάγοντος, ουδόλως όμως θίγει το περιεχόμενο του προβαλλομένου δικαιώματος. Απόρροια αυτού είναι ότι, για να μπορέσει να επικαλεστεί την ανωτέρω διάταξη, ο ασκών αγωγή, στηριζόμενος σε δικαίωμα που του εκχωρήθηκε, πρέπει να διαθέτει ο ίδιος την ιδιότητα του καταναλωτή.

«Μπορεί η εταιρία γερμανικού δικαίου TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH να επικαλεστεί, όπως ο ιδιώτης που της εκχώρησε τα δικαιώματά του, την ιδιότητα του καταναλωτή, προϋπόθεση εφαρμογής του άρθρου 13 της Συμβάσεως των Βρυξελλών;»

19. Η *Hutton Inc.* θεωρεί ότι πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση στο ερώτημα.

Συναφώς, εκκινεί τη συλλογιστική της υπογραμμίζοντας ότι, για τις ανάγκες της Συμβάσεως, λογίζεται ως καταναλωτής ο συνάπτων σύμβαση, ο σκοπός της οποίας μπορεί να θεωρηθεί ξένος προς την επαγγελματική δραστηριότητά του.

Στη συνέχεια, όσον αφορά το ερώτημα αν στην κυρία δίκη η TVB, εκδοχέας, μπορεί υπό την ιδιότητα του νομικού προσώπου κατά το γερμανικό δίκαιο να διαθέτει την ιδιότητα του καταναλωτή, η Hutton Inc. υποστηρίζει ότι, αν, σύμφωνα με γραμματική ερμηνεία του άρθρου 13 της Συμβάσεως, η

ιδιότητα του καταναλωτή δεν αναγνωρίζεται μόνο στα φυσικά πρόσωπα, η τελεολογική μέθοδος ερμηνείας είναι αντίθετη προς παρόμοια προσέγγιση. Συγκεκριμένα, ο στόχος προστασίας του ασθενεστέρου συμβαλλομένου, που βρίσκεται στη βάση του άρθρου 13 της Συμβάσεως, σημαίνει ότι τη διάταξη αυτή μπορεί να επικαλεστεί μόνον ο ιδιώτης τελικός καταναλωτής, με εξαίρεση τους εμπόρους, τους βιομηχάνους ή τα πρόσωπα που ασκούν ελεύθερο επάγγελμα και συνάπτουν συμβάσεις για την άσκηση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων τους, δεδομένου ότι οι συμβάσεις αυτές λογίζονται ως επαγγελματικής φύσεως.

Η TVB, υπό την ιδιότητα του εκδοχέα, είναι έμπορος ως εταιρία περιορισμένης ευθύνης του γερμανικού δικαίου, ευρισκόμενη σε αδυναμία να ενεργήσει για μη επαγγελματικούς σκοπούς, με αποτέλεσμα οι συμβάσεις που συνάπτει το νομικό αυτό πρόσωπο να πρέπει να λογίζονται πάντοτε ως εμπίπτουσες στη σφαίρα της επαγγελματικής δραστηριότητάς της.

Κατά την Hutton Inc., το γεγονός ότι η TVB δεν μπορεί υπό την έννοια αυτή να χαρακτηριστεί ως καταναλωτής, για τους σκοπούς του άρθρου 13 της Συμβάσεως, επιβεβαιώνεται από τον εταιρικό σκοπό και τον στόχο της επιχειρήσεως, ήτοι την εκτέλεση προθεσμιακών πράξεων επί συναλλάγματος, όπως ακριβώς συμβαίνει στην περίπτωση της κυρίας δίκης.

20. Η *TVB* προτείνει να δοθεί καταφατική απάντηση στην ερώτηση.

Συγκεκριμένα, τα άρθρα 13 και 14 της Συμβάσεως αποσκοπούν στο να διευκολύνουν τον καταναλωτή που επιδιώκει την προάσπιση των δικαιωμάτων του, προβλέποντας τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων του συμβαλλομένου κράτους στο έδαφος του οποίου ο καταναλωτής έχει την κατοικία του. Η συμφυής προς τις ανωτέρω διατάξεις κοινωνική προστασία είναι απαραίτητη, έστω και αν ο καταναλωτής εκχώρησε τα δικαιώματά του σε τρίτο, επειδή συχνά η συνέχεια που δίδεται στη σύμβαση καταναλωτή είναι εκείνη που δημιουργεί χρηματικές δυσχέρειες, υποχρεώνοντάς τον να εκχωρήσει τα δικαιώματά του. Υπό την έννοια αυτή, είναι δίκαιο να αναγνωρίζονται και υπέρ του εκδοχέα τα πλεονεκτήματα των άρθρων 13 και 14 της Συμβάσεως ως προς τη διεξαγωγή της δίκης, εφόσον ο εκχωρών καταναλωτής επωφελείται εμμέσως.

21. Η *Γερμανική Κυβέρνηση* διευκρινίζει ότι τα άρθρα 13 επ. της Συμβάσεως, τα οποία υπαγόρευσαν λόγοι κοινωνικής πολιτικής, εκκινούν από την υποθετική περίπτωση ότι ο καταναλωτής είναι κατά κανόνα οικονομικά ασθενέστερος και διαθέτει κατά πλάσμα δικαίου μικρότερη πείρα από τον αντισυμβαλλόμενό του. Επειδή λοιπόν έχει ανάγκη ειδικής προστασίας στο πλαίσιο της δίκης, ο καταναλωτής δικαιούται να επιλέξει μεταξύ των δικαστηρίων περισσοτέρων συμβαλλομένων κρατών.

Πάντως, σε περίπτωση κατά την οποία οποιοσδήποτε τρίτος, στον οποίο ο καταναλωτής εκχώρησε απαίτηση, θα έπρεπε να θεωρηθεί ως καταναλωτής, ο αντισυμβαλλόμενός του θα βρισκόταν αντιμέτωπος με πληθώρα καταναλωτών για την ίδια σύμβαση και θα μπορούσε να υποχρεωθεί, λόγω της καταρτίσεως μιας και μόνο συμβάσεως, να εναχθεί ενώπιον διαφόρων δικαστηρίων σε διάφορα συμβαλλόμενα κράτη.

Κατά τη Γερμανική Κυβέρνηση, πρέπει να αποκλείεται η ερμηνεία αυτή της Συμβάσεως, επειδή οι προβλεπόμενες στη Σύμβαση διατάξεις διεθνούς δικαιοδοσίας είναι

ανάγκη να εφαρμόζονται με απλό τρόπο. Ομοίως, η ερμηνεία αυτή υπάρχει κίνδυνος να οδηγήσει στην επέκταση της προστασίας των άρθρων 13 επ. της Συμβάσεως σε πρόσωπα που δεν αφορούν οι διατάξεις αυτές.

Εξάλλου, για λόγους σαφηνείας και ασφαλείας δικαίου, δεν μπορεί να αναγνωρίζεται η ιδιότητα του καταναλωτή μόνο σε όσους εκπροσωπούν νομίμως τον καταναλωτή και αποδεικνύονται, σε δεδομένη περίπτωση, ισάξιοι προστασίας.

Υπό τις περιστάσεις αυτές, πρέπει κατά κανόνα να μην αναγνωρίζεται στους επιμέρους νομίμους εκπροσώπους του καταναλωτή η ιδιότητα του καταναλωτή, κατά την έννοια του άρθρου 13 τη Συμβάσεως. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύει, άλλωστε, η έκθεση Schlosser που προαναφέρθηκε, σύμφωνα με την οποία ο νόμιμος εκπρόσωπος αντισυμβαλλομένου σε σύμβαση ασφαλίσεως πρέπει να θεωρηθεί ως αντισυμβαλλόμενος κατά τα άρθρα 7 επ., της Συμβάσεως. Συγκεκριμένα, λόγοι κοινωνικής πολιτικής, στους οποίους οφείλονται τα τμήματα 3 και 4 του τίτλου ΙΙ της Συμβάσεως, επιβάλλουν τα εκεί προβλεπόμενα ειδικά καθεστώτα, που αφορούν αντίστοιχα συμβάσεις ασφαλίσεως και συμβάσεις καταναλωτών, να τυγχάνουν παρεμφερούς ερμηνείας.

22. Η *Επιτροπή* υπογραμμίζει, καταρχάς, ότι, σύμφωνα με το άρθρο 13 της Συμβάσεως, ως καταναλωτής ορίζεται το πρόσωπο που συνήψε σύμβαση με σκοπό δυνάμενο να θεωρηθεί ξένος προς την επαγγελματική δραστηριότητά του.

Στη συνέχεια, διαπιστώνει ότι το άρθρο 14, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως απαιτεί ο ενάγων να έχει την ιδιότητα του καταναλωτή.

Όταν ο ενάγων δεν διαθέτει ο ίδιος την απαιτούμενη ιδιότητα του καταναλωτή, όπως συμβαίνει στην κυρία δίκη, πρέπει να εξεταστεί αν μπορεί να επικαλεστεί την ιδιότητα του καταναλωτή ως νομιμοποιούμενος στην άσκηση των δικαιωμάτων του.

Κατά την Επιτροπή, η απάντηση στο ερώτημα εξαρτάται από τη νομική βάση της εκχωρήσεως.

Προς τούτο, σε περίπτωση πωλήσεως απαιτήσεως ή δωρεάς, αποκλείεται ο εκδοχέας να μπορεί να αποκτήσει την ιδιότητα του καταναλωτή, η οποία προσιδιάζει στον εκχωρητή.

Αντίθετα, σε περίπτωση εκχωρήσεως της απαιτήσεως περί αποδόσεως οφειλομένων ποσών, μπορεί να αναγνωριστεί η ιδιότητα του καταναλωτή που διαθέτει ο εκχωρητής στον ενάγοντα και υπό την έννοια αυτή η αγωγή να εκληφθεί ως ασκηθείσα από καταναλωτή κατά την έννοια της Συμβάσεως. Συγκεκριμένα, η μορφή αυτή εκχωρήσεως, η οποία συνίσταται στην παροχή εξουσιοδοτήσεως στον εκδοχέα να εισπράξει την απαίτηση για λογαριασμό του εκχωρητή και να αποδώσει σ' αυτόν το ποσό που ο εκδοχέας εισέπραξε από τον οφειλέτη του, συνεπάγεται ότι μεταξύ των μερών και από οικονομικής απόψεως ο εκχωρητής παραμένει ο πραγματικός κάτοχος του ενοχικού δικαιώματος. Λαμβάνοντας υπόψη την προστατευτικής φύσεως λειτουργία του τμήματος 4 του τίτλου ΙΙ της Συμβάσεως, ενδείκνυται η εξομοίωση της αγωγής που ασκείται στα πλαίσια της μορφής αυτής εκχωρήσεως απαιτήσεως εκ μέρους καταναλωτή με αγωγή που ασκεί ο καταναλωτής κατά την έννοια της Συμβάσεως.

β') *Δεύτερο ερώτημα*

«Εφαρμόζεται το άρθρο 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως των Βρυξελλών οσάκις το υποκατάστημα, πρακτορείο ή εγκατάσταση, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, βρίσκεται στο έδαφος του ιδίου συμβαλλομένου κράτους με εκείνο στο οποίο ο καταναλωτής έχει την κατοικία του, ενώ η μητρική εταιρία έχει την έδρα της σε τρίτο κράτος;»

23. Η *Hutton Inc.* υπογραμμίζει συναφώς ότι η Σύμβαση, η οποία καταρτίστηκε σε εκτέλεση του άρθρου 220 της Συνθήκης ΕΟΚ, αποσκοπεί στην εναρμόνιση του δικαίου των κρατών μελών σε θέματα πολιτικής δικονομίας, με προοπτική την εξάλειψη των νομικής φύσεως εμποδίων στην κοινή αγορά και την αποφυγή των δυσχερειών που ενδέχεται να ανακύπτουν στην οικονομική ζωή της Κοινότητας λόγω συγκρούσεως νόμων σε θέματα διεθνούς δικαιοδοσίας.

Συνεπώς, το πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως περιορίζεται στα συμβαλλόμενα κράτη και είναι επόμενο να μην έχει ως αντικείμενο τη ρύθμιση των ζητημάτων συγκρούσεως νόμων σε θέματα δικαιοδοσίας μεταξύ των κρατών αυτών και των τρίτων κρατών.

Υπό την έννοια αυτή, το άρθρο 4, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως προβλέπει ότι, υπό την επιφύλαξη του άρθρου 16, διατάξεως που δεν εφαρμόζεται στην κυρία δίκη, το ζήτημα της δικαιοδοσίας ρυθμίζεται σε κάθε συμβαλλόμενο κράτος από τη νομοθεσία του κράτους αυτού, οσάκις ο εναγόμενος δεν έχει την κατοικία ή την έδρα του στο έδαφος ενός από τα συμβαλλόμενα κράτη.

Το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως, στο οποίο αναφέρεται το άρθρο 4, προϋποθέτει περαιτέρω ότι ο εναγόμενος δεν έχει την κατοικία ή την έδρα του στο έδαφος τρίτου κράτους. Υπό την έννοια αυτή, τα άρθρα 13 και 14 της Συμβάσεως δεν συνεπάγονται επιπλέον δικαιοδοσία που προστίθεται στις αυτοτελείς εθνικές δικαιοδοσίες. Συγκεκριμένα, αν συνέβαινε το αντίθετο, το άρθρο 4 θα έπρεπε να περιλαμβάνει επιφύλαξη για τις διατάξεις του άρθρου 13, πράγμα που δεν συμβαίνει στην πραγματικότητα.

Υπό τις περιστάσεις αυτές, σε περίπτωση κατά την οποία ο εναγόμενος έχει την κατοικία ή την έδρα του σε τρίτο κράτος, η διεθνής δικαιοδοσία διέπεται από τη νομοθεσία του κράτους αυτού, ακόμη και αν πρόκειται για υποθέσεις καταναλωτή.

Κατά την Hutton Inc., η ιδία ερμηνεία πρέπει να ισχύσει και για το άρθρο 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως, δεδομένου ότι η διάταξη αυτή από συστηματικής απόψεως πρέπει να βαίνει παραλλήλως με το πρώτο εδάφιο.

Επειδή στην κυρία δίκη η Hutton Inc. είχε την έδρα της σε τρίτο κράτος, δεν τυγχάνει εφαρμογής στην περίπτωσή της το άρθρο 13, δεύτερο εδάφιο.

Η Hutton Inc. διευκρινίζει περαιτέρω ότι, ακόμη και αν υποτεθεί ότι το άρθρο 13, δεύτερο εδάφιο, έχει την έννοια ότι συνιστά παρέκκλιση της αρχής του άρθρου 4, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως, η επίδικη διάταξη μπορεί να εφαρμοστεί μόνον αν η διαφορά άπτεται διεθνούς συναλλαγής. Συγκεκριμένα, η προϋπόθεση αυτή είναι απόρροια τόσο της τρίτης αιτιολογικής σκέψεως του προοιμίου της Συμβάσεως, που αναφέρεται στη «διεθνή» δικαιοδοσία των δικαστηρίων, όσο και του πνεύματος και του σκοπού της Συμβάσεως, που συνίσταται στη διευκόλυνση των εννόμων σχέσεων μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών της Κοινότητας,

χωρίς να θίγονται οι διαφορές που ανακύπτουν στις εθνικές έννομες τάξεις τους. Επιπλέον, το άρθρο 14, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως, το οποίο προβλέπει ότι ο καταναλωτής μπορεί να επιλέξει μεταξύ των δικαστηρίων του κράτους της κατοικίας του εναγομένου και εκείνων του κράτους της δικής του κατοικίας, συνεπάγεται πάντοτε αγωγή του καταναλωτή ενέχουσα στοιχείο αλλοδαπότητας.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι στο πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως εμπίπτουν αποκλειστικώς οι διαφορές επί των οποίων η κατοικία του εναγομένου βρίσκεται στο ίδιο συμβαλλόμενο κράτος με εκείνο του ενάγοντος.

Άλλωστε, την άποψη αυτή ενισχύει η προαναφερθείσα έκθεση Jenard, σύμφωνα με την οποία,

«όταν πρόκειται για δίκη ενώπιον των δικαστηρίων συμβαλλομένου κράτους αφορώσα αποκλειστικώς και μόνο πρόσωπα κατοικούντα στο κράτος αυτό, η Σύμβαση δεν διαδραματίζει, καταρχήν, κανένα ρόλο· το άρθρο 2 παραπέμπει απλώς στους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που ισχύουν στο κράτος αυτό».

Επειδή η διαφορά της κυρίας δίκης ανέκυψε μεταξύ προσώπων που έχουν την κατοικία τους στο ίδιο συμβαλλόμενο κράτος, ενέχει αμιγώς εθνικό χαρακτήρα, ώστε εν προκειμένω να μη τυγχάνει εφαρμογής η Σύμβαση.

24. Η *TVB* εκτιμά ότι το ερώτημα απαιτεί καταφατική απάντηση.

Κατ' αυτήν, σημείο αποφασιστικής σημασίας είναι ότι ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή υπάγεται στη Σύμβαση επειδή έχει εγκατάσταση σε ένα από τα συμβαλλόμενα κράτη. Αντίθετα, το αν ο καταναλωτής έχει την κατοικία του στο ίδιο κράτος ή σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος δεν ασκεί καμία επιρροή.

Συγκεκριμένα, στις περισσότερες περιπτώσεις εφαρμογής του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως, μπορεί να τύχει η κατοικία του καταναλωτή και η εγκατάσταση του αντισυμβαλλομένου του να βρίσκονται στο ίδιο συμβαλλόμενο κράτος, επειδή κατά κανόνα ο επαγγελματίας συνάπτει αρχικά συμβάσεις με καταναλωτές που κατοικούν στο κράτος εντός του οποίου έχει την εγκατάστασή του. Εξάλλου, είναι αναγκαίο η διάταξη αυτή να τύχει εφαρμογής σε περίπτωση καταναλωτή ο οποίος κατοικεί στο ίδιο συμβαλλόμενο κράτος με εκείνο του αντισυμβαλλομένου του ενόσω οι εθνικές δικονομικές διατάξεις δεν αναγνωρίζουν, στο πλαίσιο όλων των διαφορών εκ συμβάσεων καταναλωτών, την αρχή της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του καταναλωτή που ασκεί την αγωγή.

25. Η *Γερμανική Κυβέρνηση* διαπιστώνει ότι, αναπέμποντας στο άρθρο 4 της Συμβάσεως, το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, αποτελεί απόδειξη ότι το τμήμα 4 του τίτλου II της Συμβάσεως δεν εφαρμόζεται, καταρχάς, οσάκις ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή δεν έχει την κατοικία ή την έδρα του σε συμβαλλόμενο κράτος.

Πάντως, το άρθρο 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως προέβλεψε εξαίρεση από τον

κανόνα για όλες τις περιπτώσεις όπου ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή διαθέτει σε συμβαλλόμενο κράτος υποκατάστημα, πρακτορείο ή άλλη εγκατάσταση και η διαφορά άπτεται της εκμεταλλεύσεως της εγκαταστάσεως αυτής. Υπό την έννοια αυτή, τα άρθρα 14, πρώτο εδάφιο, και 15 της Συμβάσεως τυγχάνουν εφαρμογής επί των διαφορών αυτών, ανεξάρτητα από τον τόπο κατοικίας του καταναλωτή. Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα του Δικαστηρίου πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση.

26. Η *Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου* αρχίζει την ανάπτυξη επί της ερωτήσεως, υπογραμμίζοντας ότι, σύμφωνα με την προαναφερθείσα έκθεση Sclosser,

«ο αποκλεισμός από το πεδίο εφαρμογής του τμήματος 4 των δικαιοπραξιών που συνάπτουν οι τελικοί καταναλωτές με τις εταιρίες, η έδρα των οποίων βρίσκεται εκτός του εδάφους κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας δεν δικαιολογείται αν οι εν λόγω εταιρίες έχουν υποκατάστημα στο έδαφος αυτό. Πράγματι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 4, θα ήταν συχνά αδύνατο για τον καταναλωτή, λόγω των εθνικών νόμων που θα εφαρμόζονταν στην περίπτωση αυτή για τον καθορισμό της δικαιοδοσίας, να ασκήσει αγωγή ενώπιον του δικαστηρίου, η δικαιοδοσία του οποίου θα ήταν εγγυημένη για τις σχέσεις του με τους συμβαλλομένους που κατοικούν στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Εξάλλου, όπως οι ασφαλιστικές εταιρίες που έχουν υποκατάστημα στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας θεωρούνται, ως προς τους κανόνες δικαιοδοσίας, ότι έχουν την κατοικία τους στο έδαφος αυτό, έτσι πρέπει να επεκταθεί και στους αντισυμβαλλομένους των καταναλωτών η μεταχείριση που επιφυλάσσεται στους κατοίκους της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας όταν έχουν υποκατάστημα στο εσωτερικό της τελευταίας».

Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου διευκρινίζει περαιτέρω ότι ο σκοπός του τμήματος 4 του τίτλου ΙΙ της Συμβάσεως έγκειται στην προστασία των καταναλωτών που κατοικούν στην Κοινότητα. Όταν ο καταναλωτής είναι ο ενάγων και ο εναγόμενος δεν κατοικεί στο έδαφος συμβαλλομένου κράτους, πρέπει να τυγχάνει εφαρμογής, σύμφωνα με το άρθρο 4 της Συμβάσεως, το εθνικό δίκαιο του τόπου κατοικίας του καταναλωτή.

Πάντως, επί διαφοράς ως προς την εκμετάλλευση υποκαταστήματος, πρακτορείου ή οποιασδήποτε άλλης εγκαταστάσεως που βρίσκεται στην Κοινότητα, πρέπει να υφίσταται επαρκώς στενός δεσμός με την Κοινότητα για να μπορεί να εφαρμοστεί η Σύμβαση, έστω και αν ο πραγματικός διάδικος στη δίκη δεν κατοικεί στο έδαφος συμβαλλομένου κράτους. Το αποτέλεσμα αυτό επιτυγχάνεται με το πλάσμα του άρθρου 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως, βάσει του οποίου θεωρείται ότι ο εναγόμενος κατοικεί στο συμβαλλόμενο κράτος εντός του οποίου βρίσκεται η εγκατάστασή του.

Κατά την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, δεν υφίσταται, καταρχήν, κανείς λόγος η διασφαλιζομένη με τη Σύμβαση σε θέματα συμβάσεων καταναλωτών προστασία να εκλείψει με το αιτιολογικό ότι η εγκατάσταση του εναγομένου βρίσκεται στο ίδιο κράτος με εκείνο της κατοικίας του καταναλωτή. Πράγματι, το τμήμα 4 του τίτλου ΙΙ της Συμβάσεως τυγχάνει ομοιόμορφης εφαρμογής υπό την έννοια ότι ισχύει ανεξαρτήτως του αν η εθνική νομοθεσία συμβαλλομένου κράτους παρέχει ή όχι επαρκή προστασία στον καταναλωτή όσον αφορά τις σχέσεις του με αντισυμβαλλόμενο προερχόμενο από μη συμβαλλόμενο κράτος. Συνεπώς, το πλάσμα του άρθρου 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως πρέπει να τυγχάνει και ομοιόμορφης εφαρμογής.

Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου προσθέτει ότι η άποψη που διατυπώνεται στην προαναφερθείσα έκθεση Jenard, σύμφωνα με την οποία η Σύμβαση δεν εφαρμόζεται, καταρχήν, σε διαφορά αγομένη ενώπιον δικαστηρίου συμβαλλομένου κράτους και αφορώσα μόνο πρόσωπα κατοικούντα στο κράτος αυτό, προβλέπει εξαιρέσεις. Η κυρία δίκη συνιστά μία τέτοια εξαίρεση, δεδομένου ότι, σύμφωνα με το πλάσμα του άρθρου 13, δεύτερο εδάφιο, της ιδίας της Συμβάσεως, αφορά δύο διαδίκους που κατοικούν στο ίδιο συμβαλλόμενο κράτος.

5. Η *Επιτροπή* υπογραμμίζει καταρχάς ότι από τη διατύπωση του άρθρου 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως δεν τίθεται κανένας περιορισμός, σύμφωνα με τον οποίο το υποκατάστημα, το πρακτορείο ή η εγκατάσταση, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, δεν μπορεί να βρίσκεται στο ίδιο συμβαλλόμενο κράτος όπου έχει την κατοικία του ο καταναλωτής.

Στη συνέχεια διαπιστώνει ότι, ναι μεν, σύμφωνα με το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, το οποίο αναπέμπει στο άρθρο 4, της Συμβάσεως, η τελευταία εφαρμόζεται μόνο αν ο εναγόμενος έχει την κατοικία ή την έδρα του σε συμβαλλόμενο κράτος, πλην όμως το άρθρο 13, δεύτερο εδάφιο, καταδεικνύει ότι, οσάκις ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή δεν έχει την κατοικία ή την έδρα του, αλλ' απλώς δευτερεύουσα εγκατάσταση, σε συμβαλλόμενο κράτος και η διαφορά ανακύπτει λόγω της εκμεταλλεύσεως της εγκαταστάσεως αυτής, πρέπει να ισχύσει διαφορετική ρύθμιση προς το συμφέρον του καταναλωτή.

Σκοπός της ρυθμίσεως αυτής είναι η προστασία του καταναλωτή ως κατά κανόνα ασθενεστέρου συμβαλλομένου μέρους. Από κοινωνικής απόψεως, η προστασία αυτή δεν πρέπει να διαφέρει ανάλογα με τη σχέση που υφίσταται μεταξύ του συμβαλλομένου κράτους στο οποίο βρίσκεται η εγκατάσταση του αντισυμβαλλομένου και του κράτους στο οποίο ο καταναλωτής έχει την κατοικία του. Επιπλέον, δεν μπορεί να υποστηρίζεται αβασάνιστα ότι, σε περίπτωση κατά την οποία η εγκατάσταση του αντισυμβαλλομένου βρίσκεται στο ίδιο κράτος με εκείνο της κατοικίας του καταναλωτή, η πλασματική κατοικία, κατά το άρθρο 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως προσδίδει στη διαφορά αμιγώς εθνικό χαρακτήρα.

Κατά την άποψη της Επιτροπής, η ερμηνεία ότι το άρθρο 13, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως ισχύει όταν η εγκατάσταση, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, βρίσκεται στο έδαφος του ιδίου συμβαλλομένου κράτους με εκείνο εντός του οποίου ο καταναλωτής έχει την κατοικία του και όταν η μητρική εταιρία έχει την έδρα της σε τρίτο κράτος, συνάδει προς τον στόχο της Συμβάσεως, ο οποίος έγκειται, σύμφωνα με το προοίμιό της, στην «ενίσχυση εντός της Κοινότητας της έννομης προστασίας των εγκατεστημένων σε αυτήν προσώπων».

F. A. Schockweiler

εισηγητής δικαστής